

Prohibiční cyklus kanabinoidů

V šedé zóně českého trhu se nachází celá řada látek s účinkem podobným konopí (THC). Jedná se primárně o kanabinoidy v rostlině konopí se vyskytující přirozeně (např. CBD), v rostlině konopí se vyskytující ve stopovém množství, jež se následně vyrábí synteticky (např. HHC) a další semisyntetické a syntetické látky imitující účinky konopí. I přesto, že se často jedná o poměrně neznámé a neprozkoumané látky jejich status neregulované, tedy v podstatě legální látky, představuje pro mnoho uživatelů preferovanou alternativu ke známějšímu a prozkoumanějšímu, ale nelegálnímu THC.

V návaznosti na mediálně ostře sledované kauzy několika hospitalizací nezletilých v důsledku užití látky HHC se vláda již na začátku roku 2024 rozhodla zařadit v té době nejoblíbenější kanabinoidy HHC, THCP a HHC-O na seznam návykových látek. Tento krok vyvolal kritiku značné části odborné obce, podle které se jednalo o nekoncepční krok, který zároveň neřešil základní problém, tedy dostupnost této látky nezletilým a absenci kontroly jejich kvality ze strany státu. Dále panovaly obavy z látek, které nahradí tyto, minimálně v případě HHC, poměrně prozkoumané alternativy THC, a z trestněprávních dopadů na uživatele, ke kterým se prostřednictvím výprodejů v posledních dnech před účinností zákazu přesunula významná část fyzických zásob v té době ještě legálních kanabinoidů.

Bezprostředně po účinnosti tohoto opatření se na trhu objevilo množství neznámých syntetických látek s deklarovanými účinky podobnými THC. Lze se domnívat, že pro trh s „pololegálními“ kanabinoidy měl tento krok poměrně zanedbatelný, nebo minimálně krátkodobý, význam. Naopak státní správa se ocitla v nepřehledné situaci, kdy před ní stál obtížný úkol se v nově objevivších látkách zorientovat, evaluovat jejich rizika a připravit adekvátní legislativní reakci, byla-li by potřeba. Ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou se nicméně vydalo jinou cestou, kdy v řádu měsíců navrhlo zařazení dalších sedmi kanabinoidů, konkrétně HHCP, HHCH, HHCB, HHC-C8, THCB, THCH a THC-C8 na seznam návykových látek. Z poměrně strohého zdůvodnění návrhu vyplývalo, že jejich zařazení bylo zapříčiněno téměř výhradně jejich chemickou podobností s HHC a THCP a jejich předpokládanou psychoaktivitou. I tento krok byl odbornou veřejností kritizován, zejména z důvodu absence hodnocení vlastností látek a kvůli tomu, že zařazením těchto látek na seznam návykových látek, ke kterému došlo s účinností od 1. července 2024, tedy vláda poměrně nelogicky vstoupila do pomyslného závodu s výrobcí syntetických kanabinoidů, který nejen že není z její strany možné „vyhrát“, ale který bude mít zcela jistě negativní dopady i na uživatele kanabinoidů (podle posledních údajů¹ užílo v posledních dvanácti měsících konopné látky 8,6 % české populace ve věku nad patnáct let) a na schopnost státu mít přehled o látkách obchodovaných v tzv. šedé zóně a minimalizovat tak negativní dopady jejich užívání.

Určitým východiskem by mohl být návrh zákona o regulaci tzv. psychomodulačních látek, který se v současnosti nachází u Evropské komise v rámci notifikačního procesu. Tento zákon by umožnil legální uvádění méně škodlivých a řádně evaluovaných látek (včetně kanabinoidů) na trh pro dospělé za přesně stanovených podmínek (např. specializované obchody, kontrolovaná nabídka, stanovení hranice koncentrace a značení). Tím by došlo k uspokojení poptávky po těchto produktech a zastavil by se současný cyklus zákazů a následného vzniku nových, často

¹ CHOMYNOVÁ, P., GROHMANNOVÁ, K., DVOŘÁKOVÁ, Z., ORLÍKOVÁ, B., ČERNÍKOVÁ, T., GALANDÁK, D., FRANKOVÁ, E., FIDESOVÁ, H., VOPRAVIL, J. 2023. Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2023 [Report on Illicit Drugs in the Czech Republic 2023] CHOMYNOVÁ, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

nebezpečnějších látek. Podobný efekt by mohla mít plánovaná regulace nakládání s konopím pro vlastní potřebu, byť není jasné, zda a v jaké podobě lze tento legislativní krok v nejbližší době očekávat. I v omezené formě by se nicméně umožnilo uživatelům získávat tyto látky legálně, což by následně vedlo ke snížení poptávky po jejich neprozkoumaných syntetických alternativách.